

grueles

Een uitgave van de stichting 'GRUELES' mei 2005, 25e jaargang nr. 2

grueles

Een uitgave van de stichting 'GRUELES' mei 2005, 25e jaargang nr.2

Copyright Stichting Grueles.
Secretariaat: Rijksweg 92, 6247 AK Gronsvelt. tel. 043 - 4082880. Internet: www.grueles.nl
Abonnementen-administratie: Rijksweg 86 A, 6247 AK Gronsvelt. tel. 043 - 4081662.
U kunt zich abonneren op ons tijdschrift door € 12 over te maken op Rabobank Gronsvelt,
rek.nr. 11.75.15.000 of Postbank 25 35 375 t.n.v. Stichting Grueles. Losse nummers € 4,-.

Bij de voorpagina en de titelpagina.
1990. Het 10-jarig bestaan van Grueles.

Voorwoord redactie

Dachten we in eerste instantie een rustig jaar tegemoet te gaan, we vieren bijvoorbeeld geen Groete Broonk, blijken we toch nog bedrogen uit te komen. Het jaar 2005 gaat ongetwijfeld de lokale geschiedenisboeken in als 't jaor van het Zjubbelej!' Logischerwijs bleek 1945 voor veel verenigingen een uitstekende reden om de draad (weer) op te pakken. Dat resulteert erin dat twee bloeiende Gronsveltse verenigingen dit jaar 60 jaar bestaan. Voetbalvereniging SCG (met een kampioenschap in het jubileumjaar; kan het nog mooier?) en Scouting Gronsvelt. Van harte gefeliciteerd!

Dan bestaat onze Koninklijke Harmonie 170 jaar. Dat is wel geen officieel jubileum, maar toch een prestatie van formaat in deze drukke tijden. En natuurlijk stichting Grueles, die het zilveren bestaansfeest viert. Over de feestelijkheden die daarmee gepaard gaan las u in het vorige nummer al het een en ander. Verder ziet u in deze jaargang op elke omslag en titelpagina opmerkelijke foto's van eerdere jubilea van Grueles.

Bij de lintjesregen op Koninginnedag is het in Gronsvelt en Rijckholt dit jaar droog gebleven. Wel heeft het Hare Majesteit behaagd eerder dit jaar een Koninklijke Onderscheiding toe te kennen aan Gertie Olislagers. Ter gelegenheid daarvan maakte Piet van Caldenborgh het volgende chronogram:

gertie oLIslagers
Voor Je beLangeLoze Inzet
In Je VrIjWILLIgersWerk
LID In De orDe
Van oranJe-nassaU
profICIat

En dan..., ik durf het bijna niet ..., zou het..., mag ik ... ook ik vier een klein jubileumpje. Dit is immers al het vierde voorwoord dat ik voor Grueles schrijf. Dat is toch al een jaar. En nu dacht ik, laat ik geheel in navolging van de heren Boersma en Van Halderen (de topmannen van

Essent en Nuon) en al die andere toppers die zo'n kleinigheidje krijgen voor hetgeen ze presteren, volledig volgens de trend van tegenwoordig eens een bonusje vragen. Voor die grootse prestatie, net als Boersma en die anderen. Bestuur, het hoeft heus geen acht ton te zijn; met één-achtste neem ik natuurlijk ook genoeg. Enfin, ik hoor van jullie. Geniet van de Broonk.

Groet,

Maarten Heijnen

P.S. Het immens populaire tv-programma 'Boer zoekt vrouw' is afgelopen (ruim 3 miljoen kijkers). Maar niet getreurd; het vervolg 'Vrouw dumpst boer' verschijnt zeer binnenkort op onze buis. Hoera.

Noûw leech

Doer de sjpliëte vaan de greun geverfde blénne van ôs boshûiske brik 't mèilkéchtig wit van 'nne noûwen däog vuurgood mêt d'n duûster. Ich nêstel mich nog 'ns good oonder m'n wêrm dêkke, m'nne maan oonder haandberèik, en oondergaon bewus dat lêste sjtökske duûster. Sjlik oûch 't lêste sjtökske bittere sjmäok doer en veul de sjaning van m'n sjoûwers afsjiévele.

Oonderwijl veraandert 't mèilkechtig wit ién 'nne goûwe glaans. Ich puun ôs wakker oedoër v'r e ménsje ién d'n hiémel koëme. Ich knik 'm 'n ûigske. Ich sjpryng me bed oét, goej de dure los, de blénne oëpe en zek gojendäog tiëngen 't noûw leech. Gaw sjaar ich mich get klyjer bié-èin en vraag oondertösje: 'Maks dich koffie?'

Zoonder antwoerd aof te waachte vèg ich nao boéte, oongewase, oongekemp. Oongezjeneerd gäop ich lekker hél en lang! Dat maog want dao is gèine dè mich zuút of huurt ömdat ich dat neet wêl!

Ich hoël e päor kier deep aosem en loüp daan fluetenterre wie 'nne koejoûng nao me vyverke. Dao doon ich mich gaans oét en sjpryng ién 't kaad wäoter. Neet lang want ich haaw neet zoe vaan zjwömme. Waol van 't teentelend geveul dat daan doer me liéf trêk .

Es ich éffekes läoter op 't doer de zon verwermp mos lik, sjnoûf ich de krûijige loch op van bleujende bosanemone, vertèrde bläojer en tekskes. Dat los oûch de lêste sjtökskes oonröstige, pienlikke gedéchte op. En mêt m'n han oonder m'ne kop loéster ich nao de ritselende blèdsjes, oonzichbaar bosbieskes en lich klôtsend wäoter.

Trancemeziék. Lekkere lichte trancemeziék. Ich verleer mich ién de iewenaw bûim dy öm 't vyverke sjoën...

En iénens gebeurt get vrèmps...

De wy begënt. Mêt e zach gekräok en 't ömmertoûw helder kleenke vaan z'n ritselende bläojer mak 'r zich los, waandelt nao de oëpe plek oe ich lik en plaant zich nève mich neer. Es 'r sjtel sjtèit sjmeelte z'n kräokende en ritselende geluide säome tot 'nne zachte roésj.

M'n aondach wörd aofgelejd doer d'n tuelpeboûm oevan de blèdsjes, es

Tekening: Piet Orbons

'r èimaol nève de wiéje sjtèit, zachte tókkelgeluidjes mäoke. Sjtet wie e vuügelke loéster ich wie ze hun èigeste geluide opèin aofsjtömme tot lyrisch tókkelende roésjmeziék.

Meh mêt 'ne sjtök wör ich oét dè lyrische meziék weggeriëte es d'n awwe dikke kesjtäonzjeleboüm z'n kräokende tek uüver d'n donder leet zyng terwyl 'r zich knoëterenterre ién de kreenk veug bié de wy en d'n tuelpeboüm. Éffekes been ich van m'ne sus aof meh dao koëme, aachterèn loüpend wie déftige medemsjes, dry huületterre dy de kreenk òm mich heen sjlete. Hön kiëskes teenkele wie klökskes op de maot van hön huppelende péskes. Es ze èimaol good sjoën lore ze mêt hön dryje tegeliék hoeghertig nao de kesjtäonzjeleboüm op. Dè bènt oonder dè drydobbele blik direk ién en zynk gaw e päor tuunsjes lieger.

De rös ês truk. Èinen tel ês 't sjtel, moëssjtet. Gèi blëdsje, gèi vuügelke, gèi mûiske. Ich lik en loor en loéster. Vanoét die sjtelte dwarrele klaanke, pianissimo, van boëven oét de kreenk van bläojer. Ze zitte e boskonzèr ién.

Lyrisch ies. Meh daan liék 't es of èine mêt 'n sjmik d'rdoër gèit. Helder gèit 't, eker kier helder, zoedat 't aonzjwölt tot e krachtig adagio dat mich dèit bève uüver me gaans liéf. Teentelinge ién me blood luchte mich op, ich laot mich goën en zjwèf. En z yng de wëurd vaan hönne meziék. E leedsje oe ich eleng de wëurd van kën.

Laanssem, hil laanssem veure ze mich weer truk nao 't wërm mos en hön èigelikke klaanke. Es e mént läoter oüch m'n wëurd ziën weggezòunge en aal weer op z'n plaots sjtèit doon ich mich aon.

En gaans vervöld vaan, en iéntens gelökkig mêt dat wat ich weer krègen heb, waandel ich nao de ruük van viës gemagkde koffie.

Maria Scheres

Streekmuseum

Al bijna 25 jaar is de sectie Streekmuseum van Grueles bezig met het verzamelen van oude gebruiksvoorwerpen. Wij zijn trots op onze collectie. Tot de pronkstukken horen een oogstwagen (de koninginnewagen), de brandweerwagen en verschillende karren. Onze laatste aanwinst is een moderne aanhangwagen. Hans Damzo (zoon van Math) schonk het onderstel en onze vakmensen zorgden voor de rest. Bij de opschoonactie werd hij "ingezegend" en meteen gebruikt. Hebt u nog interessante oude voorwerpen, laat het ons even weten en we halen ze bij u op met onze nieuwe aanhangwagen.

19 Maart 2005. Ingebruikname van de aanhangwagen.
V.l.n.r. Piet Spronck, Gilles Jaspars, Pim van de Weerd, Theo Op Heij, Math Damzo, Jozef Clairbois, Guus van Hooren, Jean Brouwers.

Wat maog 't zién?

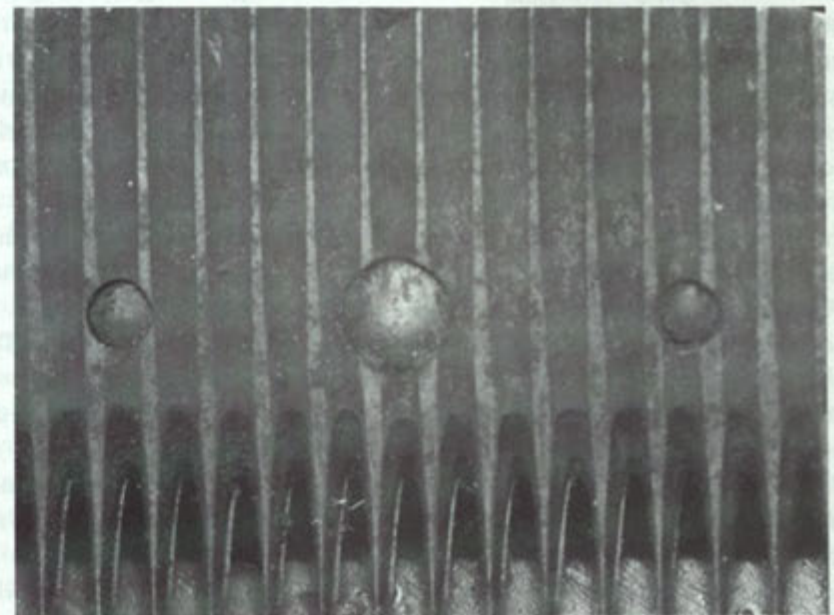

De afbeelding in het vorige nummer is de bovenkant van een warmwaterkruik. Vroeger onmisbaar om 's nachts in het ijskoude bed een beetje warme voeten te krijgen. Helaas was er geen enkele reactie.

De nieuwe "Wat maog 't zién?"

Is onderstaande afbeelding een gedeelte van:

A. een wafelijzer B. een tondeuse C. een houtvijl

Reacties alleen schriftelijk naar Rijksweg 57, 6247 AB Gronsveld
John van de Weerd

Sacramentsprocessie en schutterij in de achttiende eeuw

Eén van de doelstellingen van de in 1619 opgerichte Gronsveldse schutterij was het vergezellen van het Allerheiligste tijdens de Sacramentsprocessie. Het oudste reglement bepaalde daarover: 'Dat op den dagh van de groote processie zich ider schut van 's gelijcken met geweer sal moeten laeten vinden 's morgens ten vijf ueren precijs ten huysse waar den vogel bewaart word, ten eynde om bij het uytgaen der processie bereed en in order te zijn...' Toch zijn er tijden geweest dat de aanwezigheid van de schutterij in de processie niet zo vanzelfsprekend was. We worden daarover geïnformeerd in brieven die (toen nog) 'commissions sekretär' Wolfgang Zollner in 1778 stuurde naar zijn werkgever August Joseph graaf Zu Toerring Jettenbach, de toenmalige landsheer van het ministaatje Gronsveld. De graven Toerring, die sedert het midden van de achttiende eeuw vanuit Beieren over het graafschap regeerden, wensten door hun vertegenwoordigers ter plekke, de gevolmachtigd commissaris en diens secretaris, niet alleen goed te worden geïnformeerd over zakelijke aangelegenheden, zij stelden het ook op prijs bijzonderheden te vernemen over de zeden en gewoonten van hun verre onderdanen in het noorden. Vandaar dat Zollner op 24 juni 1778 uitgebreid verslag deed van de Gronsveldse Sacramentsprocessie. Aangezien deze beschrijving al eerder is gepubliceerd, wordt hierna volstaan met een samenvatting. Tot op heden toe onbekend was evenwel dat op deze beschrijving nadere correspondentie volgde over de problemen rond de aanwezigheid van de schutterij in de processie.

Zollner beschrijft hoe de processie op zondagochtend begon na het einde van de derde mis, dat wil zeggen omstreeks half zes (de eerste mis was al om vier uur!). De stoet werd geopend door Vader Alexander, de plaatselijke kluizenaar, die een vaandel droeg. Daarna volgden verschillende groepen of afdelingen met afbeeldingen van Onze Lieve Vrouw en Sint-Joris, verder muzikanten en knapen die als engelen waren uitgedost. Bij of tussen de groepen liepen ook vaandeldragers. Midden in de processie liep de pastoor met het Allerheiligste onder een baldakijn, dat

werd begeleid door vier schutters, twee vaandeldragers en de grafelijk commissaris. Aansluitend volgden gelovigen uit de vier woonkernen van het graafschap: Gronsveld, Eckelrade, Heugem en Honthem. Buiten Gronsveld, aan de kant van Maastricht, voegden de vier compagnieën van de schutterij zich bij de stoet, waarna zij de rest van de tijd voorop liepen. Ter hoogte van de grafelijke banmolen werd het eerste Evangelie gelezen, bij welke gelegenheid de schutters een salvo afvuurden. Langs de kluizenaarswoning bij de Beuk trok men door het Savelsbos naar de kerk van Eckelrade, waar een hoogmis werd opgedragen. Vervolgens ging het dan, met een tussentijdse stop voor het derde Evangelie, richting Rijckholt, waar het vierde Evangelie werd gelezen. Via het Broek bereikte de processie dan omstreeks half een de kerk van Gronsveld. Gedurende de tocht had de schutterij bij iedere halte een militair eerbetoon aan het Allerheiligste gebracht en ter afsluiting van de plechtigheid gaven de compagnieën bij de kerk nog een drievoudig salvo. In het verdere verloop van zijn brief gaat Zollner dan in op de samenstelling en uitmonstering van de schutterij, de viering van bronkmaandag en de wijze waarop de koningsvogel werd afgeschoten, op zich interessante bijzonderheden, maar hier minder relevant.

Merkwaardig in dit verslag is de passage dat de schutterij zich pas buiten het dorp bij de processie aansloot. Men zou juist verwachten dat ze gelijktijdig uittrokken. Zollner achtte dat voldoende aanleiding voor een nader onderzoek. Hij kreeg te horen dat in het bisdom Luik, waartoe Gronsveld behoorde, een verordening bestond die het pastoors ten strengste verbood processies met het Allerheiligste te houden, wanneer die door schutterijen of vergelijkbare verenigingen werden vergezeld. Maar hoe de regels precies luiden, kon men hem niet vertellen. Zollner veronderstelde dat die bepalingen ooit met het oog op de handhaving van de openbare orde waren afgekondigd binnen het prins-bisdom Luik, waarvan de bisschop wereldlijk heer was. Maar dat kon niet op Gronsveld van toepassing zijn, want daar had alleen de graaf wetgevende bevoegdheid. Bovendien viel op dat deze verordening ook in naburige plaatsen niet strikt werd nageleefd. Vast stond wel dat de schutterij zich ten tijde van pastoor Kolb niet had laten zien bij de sacramentsprocessie. Deze zieleherder met zijn 'pünktlichen und blinden gehorsam' aan kerkelijke wetten had duidelijk gemaakt dat hij voorschriften op dit punt strikt wenste na te leven. Kolbs opvolger, pastoor Meijers, bleek minder recht in de leer, althans hij ging akkoord met een wat jezuïtische oplossing voor het probleem. Om onaangenaamheden met zijn superieuren in Luik te voorkomen, verbood hij ieder jaar vanaf de preekstoel dat de schutterij

meetrok. Daarmee was aan de letter van de wet voldaan. Niets kon echter verhinderen dat de vier compagnieën van de schutterij zondags na de laatste mis 'toevallig' in het veld bij elkaar kwamen om daar de processie op te wachten. Op dat moment viel aan terugkeer natuurlijk niet meer te denken. Pastoor Meijers waste op die manier zijn handen in onschuld, want hij kon altijd volhouden, wanneer hij er in Luik op werd aangesproken, dat dit alles buiten zijn medeweten, ja zelfs tegen zijn openlijk afgekondigd verbod in, gebeurde.

Zollners bevindingen maakten de graaf in München toch wel nieuwsgierig. Hij begreep niet waarom een schutterij niet met een processie mocht meetrekken en hij wilde weten hoe het nu precies met die verordeningen zat, want hij kon er natuurlijk nooit mee instemmen dat een regeling die voor het vorstendom Luik bestemd was, ook binnen zijn territorium werd afgekondigd. Zollner ging dus verder op onderzoek uit. Vreemd genoeg kon pastoor Meijers zich ook niet herinneren dat hij ooit een Luikse verordening met processieverbod voor schutterijen onder ogen had gekregen. In het parochiearchief was er niets over te vinden en navraag bij collegae in naburige parochies leverde ook niets op. Dit alles versterkte het vermoeden dat het ging om een circulaire die alleen in het prinsbisdom Luik was afgekondigd. Het gebruik om de schutterij te weren steunde alleen maar op mondelinge overlevering.

Later leverde pastoor Meijers de oplossing. Hij vond twee bisschoppelijke verordeningen uit 1715 en 1730, afgedrukt in een boekje getiteld '*Praxis pastoralis, seu continuatio theologiae moralis, auctore Jo. Henrico Manigart. tomus tertius, in quo continentur bullae, constitutiones apostolicae et mandata episcopalia diocesis Leodiensis*' (Pastoraal handboek of voortgezette verhandeling over de moraaltheologie, geschreven door Johannes Henricus Manigart, deel drie, bevattende pauselijke bullen, apostolische constituties en bisschoppelijke verordeningen van het bisdom Luik). In een bijlage stuurde Zollner de teksten daarvan naar München. In de eerste verordening uit 1715 had bisschop Joseph Clemens van Beieren zich gekeerd tegen het misbruik dat gelovigen zich tijdens langdurige processies te buiten gingen aan drank en eten. Ook achtte hij het ongepast dat de stoet werd vergezeld door ruiters en bewapende manschappen, wat meer deed denken aan oorlog dan aan vroom en ingetogen gebed. Een tweede verordening uit 1730 van bisschop George Lodewijk van Bergen bevatte een herhaling van het verbod van zijn voorganger. De verordening was zelfs aangescherpt in die zin dat zij zich niet alleen richtte tegen de aanwezigheid van schutterijen, maar ook tegen 'tableaux vivants' waarin bijbelse

PRAXIS PASTORALIS,
SEU

CONTINUATIO

THEOLOGIAE MORALIS,

Auctore IO. HENRICO MANIGART.

TOMUS TERTIUS,

In quo continentur

BULLAE, CONSTITUTIONES APOSTOLICAE,

ET

MANDATA EPISCOPALIA

DIOECESIS LEODIENSIS,

De quibus facta fuit mentio in duobus prioribus Tomis, scitu necessaria Rectoribus curæ Animarum, Vicariis, ac aliis Ecclesiasticis.

ACCEDUNT

DECRETA Synodi Diœcesanæ Leodiensis,
anno 1618. celebratæ :

STATUTA GENERALIA Ecclesiarum Collegiatarum Cleri Secundarii Leodiensis :

necnon

STATUTA ARCHIDIACONALIA,
etiam novissima.

LEODII,

LEODII,

Typis S. BOURGUIGNON, Inclytæ Civitatis Typographi,
viâ vulgò *Neuve*, sub Signo *Libri Aurei*.

Cum Privilegio S. EMINENTIÆ, SIVE CÆSAR. MAJEST.

De omslag van het pastoraal handboek.

verhalen of taferelen uit het leven van heiligen werden uitgebeeld. Dat alles gaf maar aanleiding tot lachen en spot.

Op zich was het probleem van de aanwezigheid van schutterijen en folkloristische elementen bij processies in deze streken niet onbekend. De kerkelijke leiding zag in de zeventiende en achttiende eeuw meer dan eens aanleiding om tegen misbruiken bij processies op te treden. In het aan Luik grenzende diocees Roermond verboden de bisschoppen herhaaldelijk de aanwezigheid van gewapende schutters, de opvoering van religieus toneel of het meedragen van profane afbeeldingen. Ook werd

aanbevolen de duur van processies te beperken, want lang durende processies leidden maar tot dronkenschap en ongeregelheden. De strenge kerkelijke voorschriften vielen meestal niet in goede aarde bij de bevolking die hardnekkig vasthield aan oude gebruiken. Toen de Venlose stadsreus Valuas niet meer door de gilden in de processie mocht worden meegevoerd, besloot men hem dan maar vooruit te sturen. Pogingen de reus zijn oude plaats terug te geven, leidden in 1747 tot het dringende verzoek van de Roermondse bisschop hem helemaal te verbannen bij kerkelijke plechtigheden. Een paar jaar later veroorzaakte het verbod op het meetrekken van schutterijen in de processie in de bisschopsstad Roermond zelf een rel, waarbij de bisschop uiteindelijk de nederlaag leed. De houding van het Luikse episcopaat tegen schutterijen en dergelijke week dus niet wezenlijk af van de praktijk in het bisdom Roermond. Terloops zij hier opgemerkt dat de hiervoor beschreven algemene kritiek van kerkelijke autoriteiten op de aanwezigheid van gewapende schutters in processies, haaks staat op de ook in Gronsveld nog hardnekkig levende mythe uit de negentiende eeuw, dat schutterijen werden opgericht om de processie te beschermen tegen aanvallen van protestanten. De kerk streefde eerder naar het tegendeel, het weren van schutterijen. Maar in de laatste decennia van de achttiende eeuw lijkt de confrontatie tussen kerkelijke discipline en volksgebruiken bij processies toch wat aan scherpte te hebben verloren. Voor Gronsveld geloofde Zollner niet dat de verordeningen nog bij de tijd waren. Hoewel de 'Praxis pastoralis' van Manigart in de achttiende eeuw een bekend en veel gebruikt handboekje voor pastoors was, hoorden de processieverordeningen in ieder geval niet tot de parate kennis van pastoor Meijers. Toen pastoor Meijers een aantal jaren eerder de processie van Gronsveld tot in detail bij de bisschoppelijke autoriteiten in Luik had beschreven, lokte dat geen enkele reactie uit. Ook was het niet waarschijnlijk dat overtreders met sancties werden bedreigd. Zelfs de deken van het landdekenaat Maastricht, op dat moment de pastoor van Visé, liet de processie in zijn eigen parochie door schutters begeleiden. Hoe lang de opstelling van de schutterij buiten het dorp nog heeft geduurd, valt niet te zeggen, want eenmaal gewortelde gebruiken veranderen niet zo snel. Maar dwingende redenen waren er na 1780 in ieder geval niet meer.

Jacques van Rensch

Eigen haard, goud waard

Steeds weer ben ik verwonderd over de grote verscheidenheid aan prachtige vogels in de natuur. Niet alleen hun uiterlijk maar ook hun zang, hun vliegkunst, hun wijze van voedsel zoeken en de bouw van hun nesten frappeert mij steeds weer.

Het leggen van eieren hebben alle vogels gemeen, de enige manier om zich van nageslacht te verzekeren. De meeste vogels broeden niet op de grond, omdat er roofdieren op de loer liggen die het op de eieren gemunt hebben. Een holte, liefst in een boom, biedt de beste bescherming, alleen zijn deze plekken beperkt en is de concurrentie groot.

Veel vogels bouwen hun nest daarom in bomen, struiken of hagen. Deze nesten zijn relatief veilig maar vergen wel veel bouwkunst. De eieren mogen immers niet uit het nest kunnen vallen en daarbij moeten ze niet te makkelijk door nestrovers worden ontdekt.

Een ander vereiste is een goede nestventilatie: het materiaal moet ademen. Onze sectie heeft de gevolgen van een slechte nestventilatie kunnen zien. We hebben in het verleden zo'n twaalf steenuilenkasten geplaatst, hoofdzakelijk in boomgaarden rondom onze dorpen. De broedresultaten waren teleurstellend. De kasten, die door de Stichting I.K.L. ter beschikking waren gesteld, waren gemaakt van het zeer duurzame betontriplax. Dit materiaal laat echter geen vocht door. De jonge steenuilen produceren veel warmte en lichaamsvocht en in de kasten werd het al snel een drijfnatte bedoening. Inmiddels zijn alle kasten, op advies van enkele natuurverenigingen, door de Stichting I.K.L. vervangen door vurenhouten exemplaren die bovendien nog zijn voorzien van ventilatiestrippen. De eerste resultaten lijken bevredigend. De keuze voor een geschikte nestplaats is erg belangrijk. Vogels van moerassige gebieden bouwen vaak een kunstig gevlochten nest tussen de rietstengels, vlak boven het wateroppervlak, onbereikbaar voor de vliegende nestrovers. De beste nestbouwer in Nederland is de zeldzame buidelmee. Ze maakt prachtig gevlochten, donzen nesten, meestal aan de dunne uiteinden van wilgentakken. De buidelmee verkoos "de Eijsder Beemden" enige jaren als broedplaats. De veiligste nesten zijn natuurlijk de holten in de stammen van de bomen. Spechten zijn kampioen in het hakken van nest-

Het prachtige nest van de buidelmees. Dit nest is buidelvormig en bestaat uit zaadpluizen van verschillende bomen. Het nest heeft een invliegopening aan de zijkant en hangt aan het einde van een afhangende tak.

holten. De meeste vogels die in hopen broeden (hopenbroeders) gebruiken weinig nestmateriaal, hooguit wat veertjes of houtschildertjes om de eieren op hun plaats te houden.

Vogels die broeden op de steile kliffen van Engeland maken geen nest maar leggen hun eieren op richels van de rotsen. Deze klifvogels, zoals zeekoeten en alken, leggen eieren met een zeer spitse punt waardoor ze niet makkelijk van de richel rollen.

Houtduiven ("wél doéve") maken een simpel boomnest van schijnbaar lukraak gestapelde takjes. Vaak kun je van beneden door de nestbodem heen de eieren zien liggen. Toch blijkt, ook na een flinke storm, dat het nest best stevig is. De minder bekwame architectuur van de hout- en

De jonge bonte specht steekt zijn kop uit het veilige boomnest. Een ideaal nest, warm en droog en bestand tegen alle weersinvloeden. De eieren behoeven geen schutkleur en zijn dus wit.

tortelduiven heeft een verklaring. Ooit waren deze vogels hopenbroeders, net als hun neef de holenduif. Dit blijkt ook nog uit de witte en dus niet gecamoufleerde eieren, die typisch zijn voor hopenbroeders.

Het vrouwtje vink maakt een prachtig nest. Zij begint met spinrag dat ze rond een takje wikkelt. Als dit spinrag goed verankerd is, buigt ze het rag naar een tegenoverstaande tak, waar ze het andere uiteinde omheen wikkelt. Dit wordt dan enige keren herhaald. Vervolgens voegt ze steeds meer materiaal toe, zoals mos en grassprietten, waardoor een schotelvormig basismodel ontstaat. Door met haar snavel schuddende bewegingen in het nest te maken, wordt het mos, gras en plakend spinrag stevig in de takvorm geklemd. De binnenkant van het nest wordt luxueus afgewerkt met dunne plantenworteltjes, veren en haren. Voor de camouflage wordt de buitenkant tenslotte bekleed met korstmossen.

Als het nest van de vink voortijdig wordt ontdekt dan breekt het vrouwtje het nest af. Wel wordt het oude materiaal gebruikt voor de bouw van een nieuw nest.

De staartmees maakt een fraai rond nestje van spinrag, schors van berken, en korstmossen. De staartmees maakt dus geen gebruik van natuurlijke holten, zoals andere mezensoorten. De lange staart past niet in het nest zodat deze tijdens het broeden naar buiten steekt.

Bladeren, stengels en takjes vormen in de vogelwereld het voornaamste bouw materiaal. Een aantal soorten vogels gebruikt ook modder en leem. Lijsters werken de binnenkant van hun nest af met modder. Hierdoor ontstaat een mooi glad maar ook een zwaar nest dat stevig in een haag zit.

Het mannetje winterkoning ("kuüninkske") heeft van het bouwen van nesten een ware hobby gemaakt. Hij bouwt wel vier á vijf nesten van dorre bladeren, mos en grassen, waaruit het vrouwtje uiteindelijk het beste exemplaar kiest. Het vrouwtje zorgt dan wel zelf voor de verdere afwerking van het nest met kleine veertjes, pluisjes en haartjes om vervolgens haar eitjes erin te leggen. Meneer is intussen druk bezig met het versieren van een ander liefje dat hij lokt met zijn prachtig en luid klinkend lied waarna hij haar installeert in een van de andere nesten. De nesten waarin niet wordt gebroed, zijn de zogenaamde "slaap- of speelnesten", waarin het mannetje de nacht doorbrengt. Later, als de jongen zijn uitgevlogen, overnachten deze ook mee in deze nesten. In de stal achter ons woonhuis hebben vroeger altijd boerenzwaluwen gehuisd. De laatste tien jaar hebben ze helaas niet meer gebroed al zijn

Mannetje en vrouwtje huiszwaluw bij hun bolvormig nest in aanbouw. Als het nest, dat hoofdzakelijk uit klei bestaat, klaar is, blijft er aan de bovenkant nog een kleine vliegopening. Huiszwaluwen bouwen hun nest bij voorkeur onder overhangende delen van daken

er wel enkele pogingen daartoe geweest. Omdat een kustnest (gemaakt van houtbeton) de kans op een broedpaar zou vergroten heb ik dit voorjaar zo'n nest opgehangen. De winterkoning was dit kennelijk niet ontgaan en hij heeft prompt dit zwaluwnest gekraakt en volgepropt met dorre bladeren en mos. En nu maar hopen dat ook een vrouwtje winterkoning deze locatie wel ziet zitten.

Zwaluwen bouwen prachtige ronde nesten. Zowel mannetje als vrouwtje bouwen het nest, waarbij een mengsel van speeksel, leem en strohalmen als bouw materiaal dient.

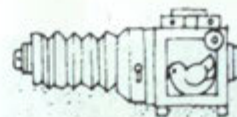
Het vrouwtje bekleeft de binnenkant van het nest met zachte veertjes zodat de vier tot zes jongen het aangenaam warm hebben.

De "luie" koekoek is een vreemde eend in de bijt. Hij maakt geen nest maar legt per jaar tien tot vijftien eieren, meestal één per nest, maar dan wel in de nesten van andere vogels. De jongen worden door de gastouders grootgebracht. Dit gedrag van de koekoek wordt broedparasitisme genoemd. In onze omgeving zoekt de koekoek vaak het nest van de heggenmus om zijn eitje te deponeren.

U ziet hoe wonderlijk en divers de vogels voor hun nageslacht zorgen. Mocht u zelf nog bijzondere zaken opmerken dan kunt u dat altijd bij Hub Reumers of mij melden.

Pim van de Weerd

Foto

Begrafenisdienst in de kerk van Gronsveld.
Kan iemand ons vertellen bij welke gelegenheid deze foto genomen werd?

1980. 35 jaar SCG. Oudgedienden.

Achter v.l.n.r.: Zjeng Goessens, Hub Penders, Jef Peusens, Wöm Dormans, Tefiel Goessens, Ly Waber, "de Witte" Willems, Pieke Waber, Haj Goessens, Jean van Baal.
Voor v.l.n.r.: Zjef van de Weerdt, Door Haiders, Albert Mingels, Bèr Spronck, René Wiche, Door van de Weerdt.

1947. Verkennerskamp Baexem. Achter v.l.n.r. Piet Starren, Zjaak Heijnen, Mathieu Pinckaers, Mathieu Mingels, Wil Reintjens. Voor Zjef Devue.

± 1950. Openluchttoneel in de Daolekääomers.

Geziën

Er zijn van die Gronsveldse namen die zelfs bij de Nederlands sprekende Gronsveldenaren een begrip zijn. Als ik dan spreek over de Dr. Poelsstraat dan volgt er meestal geen blijk van herkenning. Wanneer ik dan spreek over de "Manskesstjèg" dan is er onmiddellijk zo'n reactie van "ja hoor, dat weet ik wel". Onze vorige achterom is huisnummer 4 van deze "stjèg". De bewoners van dit zeer oude pand zijn Hedwig en Theo van de Weerdt met hun kinderen Ken en Yara.

Zij kochten dit oude woonhuis in september 1983 van Nico Pauw en José d'Elfant die het op hun beurt in 1978 gekocht hadden van Jean, Piet en Marie-Louise Mans. De familie Mans woonde hier al sinds drie generaties, vandaar dan ook dat deze "stjèg", want meer was het vroeger ook niet, de naam "Manskessjtèg" in de volksmond heeft gekregen en eigenlijk nog altijd heeft. Jean, Piet en Marie-Louise erfden deze woning van hun ouders Zjeng Mans en Bertien Schreurs en dezen kregen dit pand weer van Jan Mans en Marie Delière. Voor zover wij hebben kunnen nagaan kochten deze Jan en Marie de woning in 1854. Volgens Piet en Jean Mans was het daarvoor eigendom van de familie Gauthier-Lebens die hier diverse landgoederen en woningen bezat. De familie zou dit huis gekocht hebben voor hun meesterknecht. Op de kaart van Törring-Jettenbach van 1754 staat duidelijk een huis op deze plaats getekend, dus het is niet zo gek te veronderstellen dat het pand van Theo en Hedwig van voor 1754 is.

Toen Theo en Hedwig deze woning gekocht hadden, begonnen ze meteen te verbouwen. Toen zij in 1985 besloten de gehele voorgevel te slopen en opnieuw op te bouwen zijn ze een half jaar bij de ouders van Theo (Trenêt en Zjêf) gaan wonen.

De oude weg moet minstens een halve meter lager gelegen hebben dan de huidige, want bij het werken aan de riolering, stootte men op een paar hardstenen traptreden voor de voordeur. Deze twee treden liggen nu in de tuin en dienen als sokkel voor een beeldje. Bij graafwerkzaamheden

vond men ook de oude fundering waarop het gehele raamwerk of vakwerk van het huis staat. Deze fundering is gemaakt van vuurstenen en maaskeien. En ook al zie je dit niet aan de voorzijde van het huis, de oorspronkelijke vakwerkconstructie is gehandhaafd. Overal waar de houtdelen aan elkaar zijn gemaakt, kun je de in het hout uitgesneden Romeinse cijfers nog zien (bouwpakkeetsysteem). Ook lemen muren zijn gehandhaafd of gerestaureerd.

In de kamer siert een prachtige balk met mooi houtsnijwerk het plafond. Deze balk is afkomstig uit het oude kasteel van Gronsveld.

De twee gewelfde kelders van mergel onder het woonhuis heeft Theo gerestaureerd. Vroeger werden ze gebruikt voor de opslag van "sjaam" en kolen en als voorraadkelder voor aardappelen, groente en fruit. Nu is er één als wijnkelder in gebruik en de andere dient als speelkamer. Waar Theo en Hedwig nu de woonkamer hebben, was vroeger de paardenstal. De ring waaraan het paard vroeger vastgebonden werd, zit er nog en dient nu als decoratie.

Theo en Hedwig hebben door deze restauratie een van de oudste huizen van Gronsveld voor onze gemeenschap behouden.

De voormalige boerderij op bovenstaande foto is een plaatje. Wie weet deze achterom te vinden?

Sjef Caris

Kên d'r hön nog

Zjozef Purnot en Trûi Doumen

In deze 'Kên d'r hön nog' is de hoofdrol voor Joseph Hubertus (Zjozef) Purnot en zijn echtgenote, Maria Elisabeth Geertruida (Trûi) Doumen. Beiden waren Rijckholtenaren in hart en nieren. Hij werd er in het enige huis in "de Sjtèg" (een doodlopend steegje, westkant Rijksweg) geboren en vanuit hetzelfde huis op de schrikkelidag van 1964 begraven. Zij was toen al vele jaren dood. Alleen Zjozef zal dus nog bij de vijftig-plussers onder ons bekend zijn.

Zjozef werd op 12 september 1881 geboren in het gezin van Wöllem Purnot en Maria Wolfs. Hij was het negende kind in een rij van twaalf, van wie er vier jong overleden.

Wöllem was afkomstig uit Gronsveld, Maria was een Rijckholtse. Zij waren in 1868 in de kerk van Gronsveld getrouwd, nadat zij dispensatie hadden gekregen van de bisschop omdat hun grootouders resp. overgrootouders verwant waren aan elkaar.

Maria overleed in 1907 (66 jaar). Wöllem werkte als "ijzerenweg-arbeider" (spoorwegaarbeider) in de buurt van Visé bij de Grand Central Belge. Het verhaal gaat dat als Wöllem op zondag vroege dienst had, hij 's morgens om drie uur naar de H.Mis ging bij de paters franciscanen in

1908. Trouwfoto.

Maastricht en vandaar uit naar zijn werk in Visé, te voet natuurlijk. Na zijn pensioen (1908) werd Wöllem door burgemeester Schrijnemaekers van Rijckholt benaderd om de vacante functie van gemeenteveldwachter op zich te nemen. Tegen het advies van zijn kinderen, begon Wöllem aan zijn tweede loopbaan. Hij werd door de gouverneur benoemd en zijn jaarwedde werd vastgesteld op 75 gulden. Een mooie herinnering aan het veldwachterschap van Wöllem is de eikenboom, boven aan "t Sjtrëutsje" (de Steenstraat), die hij plantte ter gelegenheid van de geboorte van prinses Juliana op 30 april 1909. (Deze prachtige bijna honderdjarige eik

is nu aan een fikse opknapbeurt toe.) Wöllem had blijkbaar plezier in zijn baan want jaren later in 1921, Wöllem was al 81 jaar, was hij nog steeds in functie. Hij werd wel ziek in dat jaar en moest een aantal maanden het bed houden. Dat kwam de gouverneur ter ore. Die stuurde een brief naar de burgemeester, waarin hij informeerde naar de toestand van de veldwachter en of het niet tijd werd een opvolger te benoemen. Het gevolg was dat de doodzieke, bejaarde veldwachter eervol werd ontslagen. Hij overleed korte tijd later. Wöllem was de laatste veldwachter van Rijkholt, want zijn opvolger Hendriks zou zowel de gemeente Gronsveld als Rijkholt onder zijn hoede krijgen.

1923. V.l.n.r.: Trúi, Nêt Purnot (Beckers), Lien Purnot, Anneke Purnot (Scheres)

1925. Trúi met haar jongste zoon Zjêf.

1925. Zjozef met zijn oudste zoon Giljom.

1935. Trûi aan het werk achter de naaimachine.

Nu weer naar Zjozef. Hij ging in Gronsveld naar de lagere school. Het gebouw, tegenwoordig bewoond door de families Van Baal en Simons, was niet alleen school, maar ook gemeentehuis en arrestantenlokaal "sjpekkëmerke". Bekend is dat in Zjosefs schooltijd een aantal Rijckholtse jongens de laatste klassen op het schooltje van de Franse dominicanen volgden. Deze hadden zich in 1882 in Rijckholt gevestigd. Het is niet meer te achterhalen of Zjozef óok bij de paters les heeft gehad, of dat, volgens andere "bronnen", hij nog enkele jaren in Visé naar school is gegaan. Feit is dat Zjozef een sierlijk handschrift had, zoals dit tegenwoordig nog zelden voorkomt én dat hij vloeiend Frans sprak. Dat laatste betekende veel voor hem. Toen hij in zijn laatste levensjaren televisie in huis kreeg, zat hij uren aan het beeldscherm gekluisterd om naar de Waalse RTB, 'Luik', zoals hij dat noemde, te

kijken. Hij had altijd een zwak voor alles wat Waals was. Met één uitzondering: hij kon zich er mateloos aan ergeren dat de Walen een loopje namen met de zondagsrust. Zjozef ging geregeld te voet en later met de fiets naar Visé. Zeker op 15 augustus (Maria-ten-hemelopneming), dan ging hij bidweg naar Lorette waar de kapel van de H.-Maria Goretti staat. Meestal gingen dan een aantal van zijn kinderen en later zijn kleinkinderen mee.

Hij was een verwoed krantenlezer die de krant letterlijk uitspelde. Hij kon vaak het geduld niet opbrengen tot Böske (de toenmalige krantenbezorger in Gronsveld én Rijckholt) rond een uur of twee, drie 's middags in Rijckholt arriveerde. Meestal ging hij hem al tegemoet. Zjozef had brede interesses, maar zijn liefhebberijen waren zijn tuin en de muziek. Vele jaren was hij een trouw lid van het Rijckholts kerkelijk zangkoor.

In navolging van zijn vader ging Zjozef bij de spoorwegen werken (november 1900), een traditie die later door zijn twee zoons Giljom en Zjêf en zijn kleinzoon Jo werd voortgezet. Een nadeel voor de andere familieleden was, dat als een van zijn zoons bij hem op bezoek was, er geen ander onderwerp aan de orde kwam dan het Spoor.

Zjozef trouwde met Trûij Doumen. Zij was een dochter van Cornelis (Nëles) Doumen en Maria (Myke) Dupont. Nëles was afkomstig uit Rotem (B) en was hier terechtgekomen als molenaarsknecht, eerst in de molen van Gronsveld en later in Mesch of Moelingen. Daarom werd hij door zijn dorpsgenoten "t Mölderke" genoemd. Myke was geboren en getogen "Aan 't Veld" in Rijckholt, tegenwoordig de Voerenstraat. Het gezin van Nëles en Myke telde, buiten Trûi nog, An en Lien, beiden ongehuwd. Deze laatste twee hadden een kruidenierswinkeltje aan de Rijksweg tegenover de kerk. Lien deed de winkel en An werkte als naaister. Verder waren er nog Lies, gehuwd met Michel Wolfs, en Merie die meer dan vijftig jaar slotzuster in Frankrijk was. En ten slotte de benjamin: de schrijnwerker/aannemer Nëles, gehuwd met Marie Aldenhoven.

Zjozef en Trûij gingen voor het eerst samen uit tijdens de Sint- Servaaskermis te Maastricht in 1906. Hun dochters Nelia en Trûike vertellen: "Pa (Zjozef) ging met zijn vriend en overbuurjongen Wöm Gilissen op zondagmiddag te voet naar de kermis in Maastricht. Ma (Trûi), haar zusters en enkele vriendinnen, zaten buiten voor hun ouderlijk huis aan de

Rijksweg, tegenover het klooster, toen beide jongemannen langs kwamen. Toen de jongedames hoorden dat deze naar de Sint-Servaaskermis in Maastricht gingen, besloten zij even later ook te gaan. Op het Vrijthof troffen zij elkaar weer en later op de avond bracht Zjozef Trûi de eerste keer naar huis." Overigens dat 'naar huis brengen' zal niet verder zijn geweest dan de laatste boom van de Rijksweg tussen Gronsveld en Rijckholt. De dagen en weken erna zullen zij elkaar vast vaker stiekem ontmoet hebben. De omgang tussen meisjes en jongens was absoluut niet te vergelijken met de tegenwoordige tijd. Buiten de bronk en de kermis en zo nu en dan een "konzèr" (weideconcert) waren er weinig gelegen-

1935. De drie jongste kinderen. V.l.n.r. Trûi, Nêt, Zjêf.

heden om elkaar te ontmoeten. Een van de plaatsen waar men elkaar wel kon 'zien' was de kerk, zeker als van tevoren was afgesproken naar welke H.Mis ze zouden gaan. Verder was er natuurlijk het Lof op zondagmiddag en in de mei- en oktobermaand 's avonds het rozenkransgebed in de kerk.

Het duurde tot de kermis in Gronsveld voordat Zjozef en Trûi echt verkering kregen. En het zou wel eens kunnen zijn dat de caféhouder Kips hen daar een handje bij heeft geholpen. In die tijd was het gebruikelijk dat in elk café 'levende' muziek was, meestal een accordeonspeler. Zjozef en zijn vrienden wilden net het café verlaten toen de gezusters Doumen met hun vriendinnen daar aankwamen. Toen de dames probeerden de mannen weer mee naar binnen te "lûingere" (lokken) om te dansen, speelde Kips daar handig op in en beloofde een gratis rondje als Zjozef en zijn vrienden zouden blijven. Want de dames stonden erom bekend dat zij bijzonder goed en graag dansten. De Rijckholtse jongemannen lieten zich dat geen twee keer zeggen. Zjozef vertelde jaren later nog dat het de kermis van zijn leven was geweest! En Kips had een volle zaak.

Na ongeveer anderhalf jaar verkering, trouwden Zjozef en Trûi op 4 juni 1908 voor de wet in het gemeentehuis van Rijckholt. Vier dagen later gaven zij elkaar in de kerk van Gronsveld het ja-woord. Na de huwelijksvoltrekking gingen ze te voet terug naar het huis van de bruid, waar haar moeder een feestmaal had bereid. Het was in die tijd niet de gewoonte dat moeders de huwelijksplechtigheid van hun dochters bijwoonden. De terugweg zal toch wat tijd gekost hebben, omdat het traditie was dat het bruidspaar met zijn gevolg onderweg bij vrienden en kennissen werd uitgenodigd om binnen te komen om zich te laten bewonderen en even wat te drinken. Onderwijl zat "môjer" met haar feestdis te wachten.

Zjozef werkte op het station in Maastricht als 'remmer' en hij was verplicht binnen een straal van enkele kilometers van zijn werk te wonen, zodat hij gemakkelijk bereikbaar was. Toentertijd zaten op iedere goedereentrein, verdeeld over de hele trein, een aantal remmers. Bij een bepaald signaal van de claxon van de trein moesten zij de handrem van de wagons waarop zij zich bevonden aandraaien, zodat de trein op tijd tot stilstand kon komen. Het jonge gezin moest dus, tegen wil en dank, uit Rijckholt vertrekken. Zij namen hun intrek boven een café aan de grote spoorwegovergang aan de Scharnerweg, tegenwoordig ligt daar een tunnel onder het spoor. Daar zijn hun oudste kinderen Merie (later ge-

huwd met Zjeng Klinkenberg), Nelia (later gehuwd met Haj Goessens) en Giljom (later gehuwd met Fie Bergenhuizen) geboren. Zij werden in Heer gedoopt, want de Koepelkerk was er nog niet, deze is pas in 1921 gebouwd.

Elke zondag trok het gezinnetje te voet naar Rijckholt, "nao groetmôjer". Trûi met Giljom in de kinderwagen en Zjozef met de twee dochters aan de hand. Trûi kon niet wennen in de stad en zeker niet op een bovenwoning; zij was te zeer een buitenmens. Bovendien kon ze ook niet goed met de stadse mentaliteit overweg; ze kreeg steeds meer heimwee naar Rijckholt en naar haar familie. Toen Zjozef de functie van conducteur aangeboden kreeg, moest hij voor zijn echtgenote weigeren. Want die promotie zou betekenen dat het moeilijker werd ooit nog naar haar geboortedorp te kunnen terugkeren.

Gelukkig voor Trûi kreeg Zjozef in 1914 een overplaatsing naar station Gronsveld, waar zij "Aon de Sjtäosie" gingen wonen in een van de woningen die eigendom was van de familie Peusens. Hier werd dochter Liza (later gehuwd met Zjêf Olislagers) geboren. Samen met Zjozef werkten in die tijd op het station in Gronsveld o.a. Van Thoor, Mulkens en Kasj Waber. Doensen was in die tijd stationschef. Zjozef was rangeerder, maar had ook altijd de "laampedeens", dat betekende dat hij iedere avond vóór donker, langs het spoor vanaf "de Voëgelzaank" tot aan "d'n Halt" in Maarland de petroleumlampen moest ontsteken.

Ook toen het gezin in Gronsveld woonde, gingen ze elke zondag naar "groetmôjer". Hun dochter Nelia, gevraagd naar herinneringen uit die tijd, vertelt (nu meer dan tachtig jaar later!!): "Op een keer kwamen wij weer terug van Rijckholt, het was midden in de winter en al donker. In de "Pötsjtèg" (Stationsstraat) "goûng de bys wie 'n bies". Pa droeg, zoals veel mannen in die tijd, een bolhoed. Op een gegeven moment pakte de wind zijn hoed, waardoor die in een van de weilanden naast de weg terecht kwam. In een eerste reflex rende pa achter zijn hoed aan, maar omdat er op die plaats geen straatverlichting was, was dat vergeefse moeite. De kinderen hadden een geweldig plezier om die slapstickvertoning. Pa zelf niet, want de dag erna moest hij bij het kriecken van de dag zijn bolhoed zien terug te vinden."

Na enkele jaren bij het station gewoond te hebben kreeg Trûi eindelijk haar zin en verhuisde het gezin terug naar Rijckholt. Ze kregen de helft van het huis van "d'r Nêlis" (Caelen) ter beschikking, nu Rijksweg 187.

Daar werd dochtertje Geertruida op 17 maart 1916 geboren, dat een dag later overleed. In dit huis hebben ze maar korte tijd gewoond. Vervolgens trokken ze naar de overkant van de Rijksweg, steeds korter op "de Sjtèg aon": in het hoekhuis waar tot een paar jaar geleden Jean Spronck woonde en dat vorig jaar is afgebroken. Hier werden Anneke (gehuwd met Herman Scheres), Lien, Nêt (gehuwd met Zjêrra Beckers), Zjêf (gehuwd met Lena Bongaerts) en Trûijke (gehuwd met Theo Hessels) geboren.

Eind jaren twintig gingen zij dan toch "iën de Sjtèg" zelf wonen, want Zjozef liet er op een stuk grond naast zijn geboortehuis, door de Rijckholtse aannemer Kempener, een huis bouwen. Het werd voor die tijd een groot comfortabel huis. Dochter Nelia weet nog dat zij als jonge vrouw 'de Kempener' meehielp de kelder uit te graven. De aannemer zei over haar: "Gëf mich dat mer mêt, dat wêrk hél en loéstert good."

1935. V.l.n.r. Carolien Doumen, Nelia Purnot (Goessens), Maria Dassen, My Doumen (Dupont), Maria Purnot (Klinkenberg), Anna Doumen.

1953. V.l.n.r. Zjozef, Nikkela Goessen, Doensen, Kasj Waber, Sluysmans.

Trûi was, behalve huisvrouw, ook naaister van beroep en bleef dat ook na haar trouwen. Omdat er in Rijckholt geen naaiartikelen te krijgen waren, ging ze elke vrijdagmiddag met de trein vanuit Gronsveld naar Maastricht. Dochter Nelia: "Ik moest dan elke vrijdagmiddag uit school blijven om op de kleintjes te passen. Op school vonden ze dat natuurlijk niet goed en dus kreeg ik elke maandag strafwerk. Ma zei dan: "Hel, hel, keend, trêk 't dich neet aon, dat ês neet érg." En als troost bracht ma dan zandgebak mee." Voordat Trûi naar Maastricht ging, dronk ze een kop koffie met daarin een geklutst ei. Als ze geen tijd had om een ei te klutsen dan stak ze het in haar zak en langs de "Ziëp" tikte ze het tegen een boom en zoog het leeg: "Dan heb ich temênste get ién me liéf." Als ze 's avonds thuiskwam, kookte ze rijstepap, die was snel klaar en heel voedzaam. Haar vader Nêlis Doumen wist dat en kwam vrijdags meeten, want rijstepap was zijn lievelingskost.

Toen Zjozef in 1939 in Gronsveld tot seinhuiswachter werd benoemd, verwachtte zijn baas dat hij boven in het stationsgebouw ging wonen. Maar Trûi wilde absoluut niet meer weg uit Rijckholt. De constructie werd toen bedacht dat hun dochter Anneke daar kon gaan wonen; zij moest daarvoor wel eerst trouwen. En Zjozef moest 'het Spoor' de garantie geven dat hij er een slaap/woonkamer had. Dat hij er nooit gebruik van maakte, wisten alleen zijn naaste collega's. In augustus 1940 voelde Trûij zich niet goed. Toen dat bleef aanhouden,

werd de dokter erbij gehaald. Deze kon niets vinden. Maar de vermoedheid bleef. Nadat de dokter nog een keer was geweest en weer niks kon vinden, stelde Zjozef voor om haar in het ziekenhuis eens grondig te laten onderzoeken. Na enig aarzelen stemde de dokter daarmee in. Ze moesten wel zelf vervoer regelen, omdat alle ambulances gevorderd waren door de Duitsers. Gelukkig had de dorpsbakker Jo Scheres in die tijd al een auto en hij bracht haar naar Klevarie. Drie dagen later, op 30 augustus 1940 overleed Trûi aan een vorm van acute leukemie. Ze liet een gezin achter waarvan zes kinderen nog niet getrouwd waren.

Voor Zjozef en zijn kinderen was het plotseling overlijden van Trûi een hard gelag; het was mede de reden dat hij in februari 1941 pensioen aanvraagde. Niet dat hij zijn tijd in ledigheid zou gaan doorbrengen want hij schnabbelde hier en daar wat bij: op het kasteel, in het klooster en met het plukken van fruit. Verder had hij twee grote moestuinen, een aan d'n Dommel en een langs de Rijksweg tussen Rijckholt en Maarland. Na de dood van zijn ongehuwde zusters Nel (1950) en Berb (1952), die

1957. Triéne Goessens (Halders), Hay Goessens, Nelia Purnot (Goessens), Han Inden, Zjozef.

1960. Zjozef met vier kleindochters.
Zittend Carla Olislagers. Staande
v.l.n.r. Anneke Olislagers, Maria
Scheres, Ini Olislagers.

altijd in hun geboortehuis waren blijven wonen, kocht Zjozef dit naast hem liggend huisje, en liet het door zijn schoonbroer Cornelis Doumen verbouwen.

Hij verkocht zijn eigen huis aan dochter Liza, getrouwd met Zjêf Olislagers. Samen met zijn dochters Lien en Trûike en zijn kleinzoon Jo ging Zjozef terug naar het huis waar hij altijd al had willen wonen: zijn geboortehuis. Daar genoot hij van zijn levensavond en zo lang als hij het lichamelijk nog kon, was hij met genoeg bezig in zijn tuin aan de Rijksweg, tegenover het café van Colla Wassenaar. Deze ligging kwam goed uit, want voordat hij met de hak op zijn schouder naar zijn moestuin drentelde, zei hij tegen zijn kleinzoon Jo dat die hem over een uurtje moest komen helpen. Als die dan op de afgesproken tijd kwam, was zijn enige taak een glas donker bier bij Colla halen. Nadat Zjozef dat op zijn gemak had leeg gedronken, moest Jo het glas terugbrengen en kon hij weer naar huis.

Zolang de voorraad strekte voorzag Zjozef de pensions van zijn dochters Nelia en Anneke van verse groenten uit eigen tuin. Zo had hij een aanleiding om uitgebreid met de Hollandse gasten te praten. Hij zette zijn woorden kracht bij met veel gezwaai van zijn stok!

Voor zijn kleinkinderen was Zjozef een formidabele opa, met een echt

'opa-gezicht': warme, wijze ogen, een prachtige snor en een kuif. Verder had hij zijn onafscheidelijke wandelstok in de ene hand en zijn pijp in de andere. Zijn kleinkinderen konden over alles met hem praten. Hij ging op een aparte manier met hen om. Als ze te veel lawaai maakten, maande hij hen tot stilte door te zeggen dat er een klein zwart kindje boven lag te slapen. Nieuwsgierig geworden probeerden zij dan toch genoeg lawaai te maken, want zij wilden dat "klejn zjwert" wel eens zien. Als zij dan vroegen: "Oe lik dat zjwert kênneke dan?" antwoordde hij: "Op m'n sjaopkäomer." Zijn ogen glommen van plezier als hij hun nieuwsgierige snuitjes zag.

Zorgzaam was een woord dat hij heel hoog in het vaandel had. Als zijn kleinkinderen 's avonds naar huis gingen drukte hij hen op het hart: "Haw dich mer good aon de hoezer vas." Die raad werd dan door de kleintjes ook letterlijk opgevolgd. Kort voor hij stierf beloofde hij zijn kleindochtertjes Annelie Olislagers en Maria Scheres: "Es ich doet gaon daan krys dich m'ne kniével en dich m'n kouf."

1960. Zjozef.

Op 25 februari 1964 overleed Zjozef, omringd door zijn kinderen en kleinkinderen, in zijn eigen vertrouwde omgeving "iën de sjtèg" aan longontsteking. Het paste precies bij Zjozefs levensstijl dat exact op hetzelfde moment dat rector Teeuwen klaar was met het uitspreken van de gebeden der stervenden, hij zijn laatste adem uitblies.

Op 29 februari werd hij begraven op het kerkhof in Rijckholt.

Maria Scheres

Jo Purnot

Rectificatie

In het artikel over Lies Dassen (Soeur Françoise Maria) in het vorige nummer, staat vermeld dat Lies in 1960 een oorkonde ontving van Paus Pius XII. Zij ontving deze echter van Paus Johannes XXIII.

Met dank aan Jos Huits die Grueles hierop attendeerde.

